

<https://doi.org/10.62837/2025.8.59>

NƏZƏROVA HÜRİYYƏ
ADU
Huriyye.nezerova69@gmail.com

FRANSIZ VƏ AZƏRBAYCAN DİLLƏRİNDƏ FEİLİ SİFƏT XÜLASƏ

Ayrı-ayrı dil qruplarına daxil olan fransız və Azərbaycan dillərində feillər qrammatik və sintaktik əlamətlərinə görə iki qrupa bölünür:

- a) Feilin təsriflənən forması
- b) Feilin təsriflənməyən forması

1-ci qrupa daxil olan feillər xəbər vəzifəsində işlənir, şəxsə və kəmiyyətə görə dəyişir, iş, hal, hərəkəti konkret zamanla bağlayır. 2-ci qrupa daxil olan feillər isə nitq hissələrinə meyl göstərir və onlara məxsus əlamətləri qəbul edir.

İstər fransız, istərsə də Azərbaycan dillərində feilin təsriflənməyən formaları aşağıdakılardır:

1. Məsdər
2. Feili sifət
3. Feili bağlama

Feili sifət bəzi əlamətlərinə görə feilin təsriflənən və təsriflənməyən formalarından fərqlənir. Qeyd etmək lazımdır ki, müasir fransız və Azərbaycan dillərində feili sifət sintaktik üsulla, yəni feillərə xüsusi şəkilçi artırmaqla düzəlir.

Fransız dilində sözlər uzlaşma və yanaşma, Azərbaycan dilində isə yalnız yanaşma əlaqəsi əsasında birləşib zamana, şəxsə və kəmiyyətə görə dəyişirlər. Fransız dilində feili sifət aid olduğu isimdən, yaxud isimləşən sözdən sonra gəlir və onun bütün əlamətlərini qəbul edir. Azərbaycan dilində isə feili sifət aid olduğu isimdən əvvəl gəlir, onun əlamətlərini özündə əks etdirir.

Feili sifət ikili təbiətə malikdir. Belə ki, onlar bir tərəfdən feillərə, digər tərəfdən isə sifətlərə yaxınlaşırlar.(1)

Fransız dilində feili sifətin iki növü var:

- 1.Participe présent
- 2.Participe passé

Keçmiş zaman feili sifəti isə quruluşca üç cür olur:

- 1.Participe passé simple: parlé, vu, pris
- 2.Participe passé composé: ayant lu, étant arrivé
- 3.Forme composé passiv: ayant été écrit, ayant été venu

Fransız dilindən fərqli olaraq Azərbaycan dilində feili sifətin üç forması var:

- 1.İndiki zaman feili sifəti: yazan, danışan
- 2.Keçmiş zaman feil sifəti: oxunmuş, yazılmış

3. Gələcək zaman feili sifəti: oxunacaq, yazılacaq

Açar sözlər: feili sifət, feil bağlama, məsdər, feilin təsriflənən forması

Feili sifət özünün morfoloji əlamətinə və sintaktik vəzifəsinə görə feilin təsriflənən və təsriflənməyən formalarından fərqlənir. Fransız və Azərbaycan dillərində feili sifət sintaktik üsulla yəni feillərə xüsusi şəkilçi artırmaqla düzəlir. Qeyd etmək lazımdır ki, fransız dilində təyin olunan sözlər uzlaşma və yanaşma, Azərbaycan dilində isə yalnız yanaşma əlaqəsi əsasında birləşib zamana, şəxsə və kəmiyyətə görə dəyişirlər.

Fransız dilində feili sifət isimlərdən və ya isimləşən sözlərdən sonra gələrək onların hərəkətlə bağlı əlamətlərini özündə əks etdirir. Azərbaycan dilində isə feili sifət isimlərin və ya isimləşən sözlərin əvvəlində gəlib, onların müəyyən dəyişikliklə bağlı əlamətini bildirir.

İstər fransız, istərsə də Azərbaycan dillərində feili sifət zamana, şəxsə və kəmiyyətə görə dəyişmir, növ, təsirlilik və təsirsizlik, inkarlıq formalarından sonra gəlir, feili sifət şəkilçiləri forma düzəldici şəkilçilər qrupuna daxil olur. Feili sifət hansı cümlə üzvünün yerində işlənirsə, onun da sualına cavab verir. Həm fransız, həm də Azərbaycan dillərində feili sifət leksik mənasına görə feilə, semantik mənasına görə isə sifətə yaxınlaşır. (2)

Fransız dilində feili sifətin iki növü var:

1. participe présent-İndiki zaman feili sifəti

2. participe passé-keçmiş zaman feili sifəti

Keçmiş zaman feili sifəti isə quruluşca üç cür olur:

1. participe passé simple- lu, venu, parlé

2. participe passé composé- ayant lu, étant venu

3. forme composé passive- ayant été écrit.

Azərbaycan dilində isə feili sifətin üç forması var:

1. İndiki zaman feili sifəti-oxuyan, oynayan

2. Keçmiş zaman feili sifəti-oxunmuş, yazılmış

3. gələcək zaman feili sifəti-oxunacaq, yazılacaq.

Fransız dilində feili sifət (participe présent) “ant” şəkilçisi ilə, Azərbaycan dilində isə -an, -ən, -yan, -yən şəkilçiləri ilə düzəlir.

Hər iki dildə feili sifət hərəkətlə bağlı olduğundan feilin xüsusi bir forması olub, hərəkət, zaman bildirir, təsirlilik və təsirsizlik ifadə edir, məlum növə məxsus şəkilçiləri qəbul edir, eyni zamanda şəxs mənası ifadə edirlər.

Fransız və Azərbaycan dillərində feili sifətin məzmununda hərəkət ifadəsi olur lakin feili sifətdəki hərəkətlə feildəki hərəkətin məzmunu eyni deyil. Belə ki, feildəki hərəkət xəbərin ifadəsinə, feili sifətin ifadə etdiyi hərəkət isə əşyanın bu və ya digər əlamətinin ifadəsinə xidmət edir.

Məsələn: Le garçon jouant dans la cour est mon voisin- Həyətdə oynayan oğlan mənim qonşumdur.

Onun söylədiyi fikirlər hamının qanını qaraltdı.

Nümunə üçün verilmiş bu cümlələrdə feili sifətin (le garçon jouant, oynayan oğlan,) ifadə etdiyi hərəkət hər hansı bir əşyaya xidmət edir.

Feili sifətdə olan hərəkət istər-istəməz onu bu və ya digər zamana bağlayır. Yəni təyin olunan sözün müəyyən zamanla bağlı olan əlamətini, keyfiyyətini, vəziyyətini bildirir.

Məsələn: Un homme parlant tout seul a toujours l'air ridicule-Öz-özünə danışan adamın qərribə bir görkəmi olur.

Görəsi günümüz varmış (zərb-məsəl)

Ası, -əsi şəkilçisi, əsasən gələcək zaman mənalı feili sifət yaradır. Lakin bu şəkilçinin gələcək zamanla yanaşı indiki zaman mənası ifadə etməsi hallarına da rast gəlmək olur. Eləcə də fransız dilində "ant" şəkilçisi ilə düzələn feili sifətlər indiki zamanla yanaşı, keçmiş zaman mənası da ifadə edə bilirlər.

İstər fransız, istərsə də Azərbaycan dillərində feili sifətlərdə təsirlilik və təsirsizlik əlamətləri nəzərə çarpır. Fransız dilində təsirsiz mənada:

Məsələn: Un travail accompli. Un homme marchait dans la rue.

Təsirli mənada: Une lettre écrite. Une jeune fille écrivant une lettre.

Azərbaycan dilində Təsirsiz mənada : Görüləcək iş, yazışan oğlan

Təsirli mənada : Oxuyan tələbə, açılmış güllər

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan dilində feili sifət şəkilçilərindən an, -ən, mış, -miş, -muş, -müş, acaq, -əcək, dıq, -dik, -duq, -dük, malı, -məli həm təsirli, həm də təsirsiz feillərə artırılır. (3)

Fransız dilində participe présent (indiki zaman feili sifəti) məlum növə aid olan bitməmiş və xəbərin hərəkəti ilə eyni zamanda baş verən (yəni həyata keçməkdə olan) bir hərəkət bildirir. Beləliklə, participe présent özündə iki qrammatik mənanı-növ mənasını bir-biri ilə bağlı şəkildə ifadə edir.

Məsələn: Mme Claire était une femme parlant peu, ne pensant guère, économisant de son mieux.

Təsirli feillərdən düzələn participe passé (keçmiş zaman feili sifəti)-məchul mənə, təsirsiz feillərdən düzələn participe passé isə məlum növün mənasını ifadə edir.

Məsələn: Un enfant abandonné. (məchul növ) Un enfant sorti. (məlum növ)

Fransız dilindən fərqli olaraq Azərbaycan dilində növ mənası feili sifət şəkilçiləri ilə deyil, növ kateqoriyasına məxsus şəkilçilərlə meydana gəlir. (4)

1. Yeni gələn müəllim hörmətlə qarşılandı. (məchul növ)

2. Yazılacaq imlanı müəllim bir daha nəzərdən keçirdi. (məlum növ)

3. Savaşan insanlar xoşa gəlməyən sözlər işlətdilər. (qarşılıq növü)

Hər iki dildə feili sifət inkarlıq kateqoriyasını özündə əks etdirə bilir. Lakin fransız dilində inkarlıq feilin təsriflənən formasının köməyiylə düzəlir. Məsələn :

J'enfant jouant dans la cour est mon fils.

J'enfant qui joue dans la cour est mon fils.

Azərbaycan dilində inkarlıq feili sifət şəkilçilərinin inkar formasının köməyil düzəlir və qrammatik forma kimi özünü göstərir. Məsələn:

atılmış uşaq (təsdiq mənada) - atılmamış uşaq (inkar mənada).

alınası paltar - alınmayası paltar.

deyiləsi xəbər - deyilməyəsi xəbər,

görüləcək iş - görülməyəcək iş

Fransız dilində un texte lu, la dictée écrite deyildi halda, un texte ne lu pas, la dictée n'écrite pas deyilmir. Bunun üçün mütləq xüsusi konstruksiyadan nisbi əvəzlilik tərkibdən istifadə edilir.

Un texte qui n'est pas lu. La dictée qui n'est pas écrite.

Azərbaycan dilində ar, -ər feili sifət şəkilçisi isə ən çox inkarlıq şəkilçisi ilə birləşərək müstəqil işlənir. Məsələn: Tükənməz xəzinə, görünməz adam.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan dilində inkarlıq bəzi hallarda sintaktik yolla da düzəlir. Bu zaman feili sifət isimləşir və özündən sonra **deyil** sözünü qəbul edir. Məsələn: Bu qız ömründə dinib-danışan deyil. Fransız dilində isə feili sifətin bu mənasına rast gəlinmir.

Azərbaycan dilində feili sifətlər özündən əvvəl gələn isimləri və isimləşən digər nitq hissələrini bütün hallarda idarə edə bilir. Burada iki halı xüsusi qeyd etmək lazımdır. (5)

1. Əgər feili sifət təyin vəzifəsində tabe sözü yönlük, təsirlik, yerlik və çıxışlıq hallarda idarə edirsə feili sifət tərkibi əmələ gəlir.

2. -dıq, -dik, -duq, -dük, -acaq, -əcək şəkilçili və isimləşən feili sifətlər yiyəlik halı idarə edirsə III növ ismi söz birləşməsi əmələ gəlir. Məsələn: Mənim oxuduğum universitet, məktubda yazılan qeydlər, dostumdan aldığım məktub;

Fransız dilində hal kateoriyası olmadığından bu dildə feili sifətin bu xüsusiyyətlərinə rast gəlinmir.

Fransız dilində keçmiş zaman feili sifəti bir qayda olaraq bitməmiş və davam etməkdə olan danışmaq momenti ilə eyni zamanda baş verən hərəkəti bildirir. (6)

Məsələn: Un enfant aimé.

Qeyd etmək lazımdır ki, bu hal əsasən passiv mənə ilə əlaqəyə girən təsirli fellərdə özünü göstərir. Təsirsiz fellərdən düzəlmiş feili sifətlər isə ayrı-ayrılıqda tərz mənası ifadə edə bilmirlər. Məsələn: tremblé, allé və s.

Bəzi feillərin participe passési baş vermiş hərəkətin nəticəsini ifadə edə bilir. Məsələn:

Un vase brisé-sınımış vaz

Un homme arrivé-gəlmiş adam.

Əlaqə dairəsindən asılı olaraq tərz mənası da dəyişə bilər. Məsələn: Un texte lu-oxunmuş mətn

Un texte lu par les étudiants-Tələbələr tərəfindən oxunmuş mətn.

Fransız dilindən fərqli olaraq Azərbaycan dilində tərz feili sifətlərdə əsasən analitik yolla, çox az hallarda isə morfoloji yolla ifadə olunur.

Məsələn: Yazılıb qurtarmış əsər, döyünən ürək, verəcəyim cavab, Gülə-gülə danışan qız, verəcəyim cavab.

Azərbaycan dilində yalnız –dıq, -dik, -duq, -dük və acaq, -əcək şəkilçili feili sifətlər şəxs şəkilçisi qəbul edir. Məsələn:

Oxuyacağım hekayə
Oxuyacağın hekayə
Oxuyacağımız hekayə
Oxuduğum hekayə və s.
Yazdığımız imla
Yazdıqları imla və s.

Fransız dilində isə feili sifətlər şəxs kateqoriyasının əlamətlərini özündə əks etdirə bilmirlər.

Biz yuxarıda feili sifətin ikili təbiətə malik olduğunu vurğuladıq və qeyd etdik ki, feili sifət leksik mənasına görə feilə, semantik mənasına görə isə sifətə yaxınlaşır.

Müasir fransız və Azərbaycan dillərində feili sifətlər aşağıdakı əlamətlərinə görə sifətlərə yaxınlaşırlar.

1. Hər iki dildə feili sifət sifətlər kimi əlamət və keyfiyyət bildirir. Məsələn:

Un texte lu; Une dictée écrite; Une voix étonnante; Un homme calme.

Azərbaycan dilində: Görüləcək işlər, oxunmuş mətn; danışılası söhbət, ağlayan uşaq.

Misallardan gördüyümüz kimi fransız dilində feili sifətlər aid olduğu sözdən sonra, Azərbaycan dilində isə feili sifətlər aid olduğu sözlərdən əvvəl gələrək onun əlamət və keyfiyyətini bildirir.

2. Hər iki dildə feili sifət cümlədə təyin vəzifəsində işlənir. Məsələn: fransız dilində:

On annonçait des nouvelles inquiétantes.
Les savants ont fait des découvertes étonnantes.
Nous avons assisté a une scène touchante

Azərbaycan dilində: Ölməyən arzular, dağılmış binalar, deyinən qoca.

Fransız və Azərbaycan dillərində verilən bu nümunələrdə gördüyümüz kimi feili sifətin əsas məqsədi hər hansı bir ismi və ya isimləşən sözü təyin etməkdir.

3. Feili sifətlər isimləşir.

Azərbaycan dilində feili sifətlər isimləşərək, cümlədə təyin kimi deyil, mübtəda, tamamlıq və ismi xəbər vəzifəsində işlənir. Feili sifətlər isimləşərkən hal, kəmiyyət, mənsubiyyət, xəbərlik şəkilçiləri qəbul edir. Məsələn:

Yüksək bal toplayan gəldi İmlanı səhsiz yazana əla verdilər.

Yaxşı oxuyanlar tədbirdə çıxış etdilər.

4. Feili sifətlər sifətə məxsus suallara cavab verir.

Fransız dilində feili sifət quel,quelle,quels,quelles?,Azərbaycan dilində isə necə?,nəcür?,hansı? suallarına cavab verir.

Məsələn:

Les enfants jouant dans la cour sont mes voisins. -Quels enfants?

Küçədə oynayan uşaqlar mənim qonşularımdır.-Hansı uşaqlar?

Qeyd etmək lazımdır ki,həm fransız həm də Azərbaycan dillərində feili sifətlə yanaşı feildən düzələn sifətlər də vardır.İstər fransız,istərsə də Azərbaycan dillərində feili sifətlə feildən düzələn sifətlər arasında müəyyən oxşarlıq və fərq vardır.Belə ki,feili sifət keyfiyyət sifətlərinin funksiyasını yerinə yetirdikdə feildən düzələn sifət kimi özünü göstərir.

Məhz feili sifətlə feildən düzələn sifətlər arasında olan oxşar və fərqli cəhətlər cümlə daxilində daha gözəl müəyyənləşə bilər.(7) Cümlədən kənarında isə onları müəyyənləşdirmək olmur.Hər iki məfhum **participe présent** və **adjectif verbale**(feili sifət və feildən düzələn sifət)fransız dilində eyni formal əlamətə malik olub,"ant" şəkilçisinin köməyiylə düzəlir.

Məsələn "parlant" sözünü kənarında götürdükdə onun participe présent yaxud adjectif verbale funksiyasını yerinə yetirdiyini müəyyənləşdirmək olmur.Halbuki cümlə daxilində onları müəyyənləşdirmək daha asan olur.

Məsələn:Il a vu un film très intéressant.(participe présent).

C'est un livre très intéressant tout le monde.(adjectif verbale)

On a trouvé les enfants mourant de faim.(adjectif verbale)

Dans la rue on a rencontré les enfants mourant.(participe passé)

Aydın məsələdir ki,fransız və Azərbaycan dilləri müxtəlif dil qruplarına aid olduqlarından fransız və Azərbaycan dillərində feili sifət və feildən düzələn sifətlər aid olduqları dillərin xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq bir-birilərindən fərqlənirlər.

Fransız dilində hər iki kateqoriyanı,yəni feili sifətlə feildən düzələn sifəti fərqləndirmək üçün aşağıdakı meyarları əsas götürmək lazımdır.

1."Ant" şəkilçisi ilə bitən sözdən sonra vasitəsiz tamamlıq gələrsə,o,feili sifət funksiyasını yerinə yetirir.Məsələn:

Notre radio donne des émissions intéressantes les enfants et les grandes personnes.

Nous n'avons pas besoin d'une secrétaire ne sachant pas la sténographie

2.Vasitəli tamamlıq gələrsə:Məsələn:J'ai acheté un livre de contes intéressants pour les petits et pour les grands. Il regardait ces jeunes gens brûlant d'impatience.

3.Zərflik gələrsə:Məsələn:Nous admirons les barques glissant sur la rivière.Nous suivons des yeux l'avion volant très bas au-dessus de la mer.

4.Zərf yaxud zərfdən düzəlmiş ifadə gələrsə:Məsələn:C'est une personne souriant toujours.C'est une femme aimant bien ses enfants.

5.İnkarlıq bildirən sözlər gələrsə:Məsələn:C`est une personne ne rêvçnt jamais.C`est un homme ne réfléchissant point.

Feili sifətdən fərqli olaraq aşağıdakı hallarda “ant”ilə bitən sözləri feildən düzələnlə sifət hesab etmək olar.

1.Cümlədə ismi xəbərin ad hissəsi funksiyasını yerinə yetirdikdə:

Məsələn:La route est glissante.Cette jeune fille est souriante.Ma mère est bien aimant

2.Adi təyin funksiyasını yerinə yetirdikdə:

Məsələn:

Ce sont des photos intéressants.

Nous admirons les barques glissantes.

Les bohémiens mènent une vie errante.

3.Qarşısında zərflik gələrsə:

Məsələn:

C`est une jeune fille souriante.

Elle donna des recommandations d`une voix faible mourante

Qeyd etmək lazımdır ki,feildən düzələnlə sifətlərin feili sifətdən fərqlənən aşağıdakı xüsusiyyətləri də vardır.

1.Feili sifətdən fərqli olaraq “ant” ilə bitən sifətlər feillik xüsusiyyətini tamamilə itirmiş olur. Feildən düzələnlə sifətlər tamamilə sifət kateqoriyasına keçmiş və sifətə aid olan morfoloji və sintaktik xüsusiyyətləri özündə əks etdirir.Feili sifətlər təyin etdikləri isimlə cinsə və kəmiyyətə görə dəyişmədiyi halda,feildən düzələnlə sifətlər aid olduğu isimlərlə keyfiyyət sifətləri kimi cinsə və kəmiyyətə görə uzlaşırlar.

Məsələn: Il parlait d`une voix étonnante. (adj verb)-O,titrək bir səslə danışdı.

Les savants ont fait des découvertes.(adj verb)-Alimlər təəccübləndirici kəşflər etdilər.

J`ai vu deux nouveaux films parlant de la vie de la jeunesse.(participle présent)-Mən gənclərin həyatından bəhs edən iki yeni filmə baxdım.

Nous avons rencontré un groupe de voyageurs mourant de fatigue.(participle présent)-Biz yorğunluqdan ölənlə bir qrup səyahətçilərlə rastlaşdıq

2.Feildən düzələnlə sifətlər keyfiyyət sifətləri kimi qüvvətləndirici zərflərlə(très,bien,fort,si,tout) işlənə bilər.

Məsələn :Elle était si vivante,si intéressante. Sa voix était très étonnante

Qeyd etdiyimiz kimi müasir fransız və Azərbaycan dillərində feili sifətlərlə feildən düzələnlə sifətlər arasında fərqli cəhətlər olduğu kimi oxşar cəhətlər də var.

1.Feili sifətlər əlamət və keyfiyyət bildirir.

Məsələn : Une voix hésitante,Un poste dirigeant,Un caractère changeant,Une personne charmante

Görüləsi işlər,ediləsi çalışma,oxunası dərslər,öyrənilməli mətn.

2.Hər iki dildə feili sifət təyin vəzifəsində işlənir.

Məsələn:Une ménagère débutante . Des personnages toujours vivant.

Danışacağı əhvalat,dağılmış binalar,danışan adam.

3.Sifətə məxsus suallara cavab verirlər.Fransız

dilində:quel?,quels?,quelle?,quelles?

Azərbaycan dilində :necə?,nə cür?,hansı?.

Məsələn:

Une dicteé écrite.-Quelle dicteé?

Un enfant pleurant.-Quel enfant?

Oxunası kitab.-Hansı kitab? Yorumu səs.-Necə səs?

Müasir fransız və Azərbaycan dillərində feili sifətlə feildən düzələn sifətləri birləşdirən ümumi cəhət onların hər ikisinin feildən əmələ gəlməsi,əşyanın əlamətini bildirməsi,təyin vəzifəsində işlənməsi,sifətin suallarına cavab verməsidir.

Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki,feildən düzələn sifətlər Azərbaycan dilinə müxtəlif formada tərcümə edilir.

Məsələn:Une étoile tombante-Axan ulduz

Les enfants obéissants-itaətkar uşaqlar.

Nəticə

Müasir Fransız və Azərbaycan dillərində feili sifəti müqayisəli şəkildə tədqiq edərkən, aşağıdakı nəticələrə nail oldum:

1.Müxtəlif dil qruplarına aid olan fransız və Azərbaycan dillərində feili sifətlər eyni əlamətlərə malik deyillər.Fransız dilində feili sifətin aşağıdakı növləri var:

1. participe présent;

2. participe passé;

3. participe passé composé

Azərbaycan dilində:

1.indiki zaman feili sifəti;

2.keçmiş zaman feili sifəti;

3.gələcək zaman feili sifəti.

2.Fransız və Azərbaycan dillərində indiki zaman feili sifətləri məna quruluşu və semantik funksiyalarına görə bir-birilə oxşardır.

a)hər iki dildə indiki zaman feili sifəti təyin funksiyasını yerinə yetirir.

b)hər iki dildə feili sifət morfoloji yolla düzəlir.Fransız dilində feili sifət “ant”,Azərbaycan dilində isə “an,-ən”şəkilçilərinin köməyiylə düzəlir.

c)hər iki dildə indiki zaman feili sifəti həmin feildən düzələn sifətlərə bənzəyir.

3.Fransız dilində indiki zaman feili sifətləri feildən düzələn sifətlərlə formaca eyni olsalar da,onlar cümlə daxilində bir-birindən fərqləndiyi halda,Azərbaycan dilində hər iki kateqoriya bir-birindən formaca fərqlənir.

4. Fransız dilində feili sifət isimlərdən və ya isimləşən sözlərdən sonra gəlir, onların hərəkətlə bağlı əlamətlərini özündə əks etdirir. Azərbaycan dilində isə feili sifət isimlərin və ya isimləşən sözlərin əvvəlində gəlib, onların əlamətini bildirir.

5. Hər iki dildə feili sifət ikili təbiətə malikdir. Onlar bir tərəfdən feillərə, digər tərəfdən isə sifətlərə yaxınlaşırlar.

6. Feili sifətlər sifətə məxsus suallara cavab verir.

Ədəbiyyat

1. Grevisse M. Le bon usage. Grammaire française avec de remarques sur la langue française d'aujourd'hui. Paris, 1995

2. Référovskaiia S.A ; Vassiliáva A.K. Essai de grammaire française. Cours théorique Z. 1973

3. Müasir Azərbaycan dili, II cild, Morfologiya. Bakı, 1980, Elm nəşriyyatı.

4. Müasir Azərbaycan dilində söz birləşmələri, Bakı, 1961

5. M. Hüseyinzadə, Müasir Azərbaycan dili, Bakı, 1954.

6. G. Mauger, Grammaire pratique du français d'aujourd'hui. Langue parlée, Langue écrite, Librairie Hachette, Paris.

7. Nivolskaiia E.K.R.Y. Goldenberg, Grammaire française. Москва, "Высшая школа".

Nazarova Huriyya

PARTICIPLE IN FRENCH AND AZERBAIJANI

In French and Azerbaijani languages, which belong to different language groups, verbs are divided into two groups according to their grammatical and syntactic features:

- a) Inflected form of the verb
- b) Non-inflected form of the verb

Verbs in group 1 are used as a predicate, change according to the person and quantity, and connect action, state, and movement with a specific time. Verbs in group 2 tend to be parts of speech and adopt features specific to them.

The non-inflected forms of verbs in both French and Azerbaijani languages are as follows:

1. Infinitive
2. Participle
3. Verbal adverb

Participle differs from the inflected and non-inflected forms of the verb in some of its features. It should be noted that in modern French and Azerbaijani languages, the **Participle** is formed synthetically, that is, by adding a special suffix to verbs.

In French, words are combined based on agreement and approach, and in Azerbaijani only on the basis of approach, and change according to time, person and quantity. In French, the **Participle** comes after the noun it refers to, or the word considered to be noun, and accepts all its features. In Azerbaijani, the **Participle** comes before the noun to which it belongs, and reflects its features.

The **Participle** has a dual nature. Thus, on the one hand, they approach verbs, and on the other hand, adjectives. There are two types of Participle in French:

1. Participe present
2. Participe passe

There are two types of Participle II according to their structure:

1. Participe passe simple: parle, vou, pris
2. Participe passe compose: ayant lu, etant arrive
3. Forme compose passiv: ayant ete escrit, ayant ete venu

Unlike French, there are three forms of verbs in Azerbaijani:

1. Participle I: yazan, kalınan
2. Participle II: ökünmüş, yazılım
3. Participle for the future: ökünəcəğ, yazılacaq

Keywords: participle, verbal adverb, infinitive, verb conjugated form of the verb

Назарова Хурия

ПРИЧАСТИЕ ВО ФРАНЦУЗСКОМ И АЗЕРБАЙДЖАНСКОМ ЯЗЫКАХ

Глаголы во французском и азербайджанском языках, относящихся к разным языковым группам, по грамматическим и синтаксическим признакам делятся на две группы:

1. спрягаемые формы глагола
2. неспрягаемые формы глагола.

Глаголы, относящиеся к первой группе, используются в роли сказуемого, изменяются по лицам и числам, привязывают падеж и действие к конкретному времени. Глаголы же, входящие во вторую группу, склоняются к частям речи и принимают свойственные им признаки.

Как во французском, так и в азербайджанском языках неспрягаемыми формами глагола являются:

1. причастие
2. деепричастие.

Причастие по некоторым признакам отличается от спрягаемых и неспрягаемых форм глагола. Следует отметить, что в современном французском и азербайджанском языках причастие образуется синтетическим

способом, то есть путём добавления особого окончания. Во французском языке определяемые слова изменяются по согласованию и примыканию, а в азербайджанском языке они изменяются по времени, лицам и числам лишь объединившись на основе примыкательной связи.

Во французском языке причастие следует за существительным, к которому оно относится, либо за субстантивированным словом и принимает все его признаки. В азербайджанском же языке причастие употребляется перед существительным, к которому оно относится, и отражает в себе его признаки.

Причастие имеет двойственную природу, то есть с одной стороны, оно приближается к глаголам, а с другой, к прилагательным.

Во французском языке причастие имеет два вида:

1. *participe présent* – причастие настоящего времени
2. *participe passé* – причастие прошедшего времени.

Существует три вида причастия прошедшего времени:

1. *participe passé simple* – *parlé, vu, pris*
2. *participe passé composé* – *ayant lu, étant arrivé*
3. *forme composée passive* – *ayant été écrit, ayant été venu.*

В отличие от французского, в азербайджанском языке причастие имеет три формы:

1. причастие настоящего времени – *yazan, danışan*
2. причастие прошедшего времени – *oxunmuş, yazılmış*
3. причастие будущего времени – *oxunacaq, yazılacaq.*

Ключевые слова: причастие, деепричастие, инфинитив, спрягаемая форма глагола, неспрягаемая форма глагола.

Rəyçi: f.f.d.dos. Vahabova Sevdə Davud qızı